

Остапченко Олена Вадимівна,
старший викладач кафедри української мови
Київського університету імені Бориса Грінченка

МОВНІ ТАЄМНИЦІ В ОПОВІДКАХ, або ТЕХНІКА ПЕДАГОГІЧНОГО СТОРИТЕЛІНГУ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто окремі аспекти використання педагогічного сторителінгу, тобто сучасної техніки конструювання навчальних завдань, мистецтва оповіді на заняттях з дисциплін лінгвістичного циклу.

Ключові слова: педагогічний сторителінг, методика викладання української мови, проблемні завдання.

Успішність реалізації завдань лінгвістичної освіти значною мірою залежить від умілого й доречного використання інноваційних технологій для забезпечення належного рівня оволодіння відповідними компетентностями. Серед активних засобів навчання сьогодні на гребені уваги один з нових, а точніше добре забутих старих дидактичних інструментів – *сторителінг*, тобто педагогічна техніка, що ґрунтується на використанні історій з певною структурою, спрямована на досягнення навчальної мети, розвиток і мотивацію учнів, студентів.

Мистецтво оповіді здавна було і залишається дієвою зброєю в арсеналі наставників, учителів, вихователів. Викликаючи емоційний відгук у слухачів, майстерно складена історія полегшує сприйняття й запам'ятовування інформації, активізує навчальну діяльність, створюючи пізнавально-ігровий простір мовного навчання.

Сфера застосування педагогічного сторителінгу досить широка: це і пояснення лінгвістичних процесів та явищ, і моделювання проблемних ситуацій та пошук шляхів їх вирішення, і вибір алгоритму виконання поставлених навчальних завдань.

Закономірності цієї педагогічної техніки, докладний аналіз видів і функцій сторителінгу, суттєві принципи побудови тексту оповіді, її структурні компоненти, типологія сюжетів тощо досить ґрунтовно описані в спеціальній літературі. І тут варто зробити одне важливе застереження: використовуючи техніку оповіді в навчанні, не можна забувати про **кінцеву мету – не вразити, а навчити**. Власне історія в педагогічному сторителінгу грає допоміжну, вторинну роль. Вона забезпечує той контекст, в якому поєднано в одне ціле теорію і практику, пояснення і приклади. Тому майстерний наставник-оповідач завжди має право на імпровізацію, вільне

поводження зі структурою, моделями, елементами та сюжетами історій, підпорядковуючи їх головному завданню – формуванню відповідних компетентностей. Історія має бути значимою, важливою для слухачів, навіть якщо мова йде про вигаданих героїв чи казкові події. Важливо, щоб ті, кому вона адресована, усвідомили паралелі з реальним життям, власним навчальним досвідом, тими завданнями, які їм доведеться виконувати на занятті, а можливо, згодом і в професійній діяльності.

У цій публікації ми не ставимо за мету висвітлити теоретичні аспекти навчального сторителінгу. Завдання статті – познайомити читачів з практичним досвідом застосування техніки сторителінгу на заняттях.

У своїй практичній діяльності авторка широко використовує техніку *класичної навчальної оповіді*, поєднану з *активним сторителінгом*, залучаючи студентів до самостійного творення історій з метою реалізації завдань *проблемного навчання*. Адже саме проблемність є тим ключовим принципом, який забезпечує стимулювання пізнавальної діяльності, а відтак і якісне здобуття й закріплення лінгвістичних знань, формування мовленнєвих умінь і навичок.

Більшість наведених нижче навчальних оповідок можна віднести до типу історій-квестів. Оповідь, представлену викладачем, далі продовжують слухачі, аналізуючи події, розвиваючи сюжетну лінію, пропонуючи вихід із складної ситуації, в яку часто потрапляє головний герой. Таким чином класичний сторителінг поєднується з активним, а студент, учень з пасивного слухача перетворюється на співавтора-оповідача. Ми назвали такі оповідки *твестами*, тобто *квестами в текстах* (див. статтю Остапченко О. Квести в текстах, або Лінгвістичні пригоди на кожному уроці // Українська мова і література в школах України. – 2019. – № 4).

Історії такого типу є дієвим засобом для вирішення аналітичних завдань, з'ясування алгоритму дій у проблемних ситуаціях, формування логіко-мовленнєвих, комунікативних умінь і навичок.

Конкретність і простота, логічність і змістовність, виразність і водночас відсутність зайвих барвистих деталей і «красивостей», ясність і доступність викладу – ці риси оповідок дозволяють не лише урізноманітнити заняття, пожвавити його, швидко й легко донести важливу інформацію, а й мотивувати студентів до самостійних пошуків навчальної інформації, заохотити до власної творчості.

Далі пропонуємо кілька конкретних прикладів застосування техніки навчального сторителінгу на заняттях з дисциплін українськомовного циклу.

I. Тема «Лексичні норми сучасної української мови. Типові лексичні помилки (плеоназми)».

Мета використання: мотивувати учнів, студентів до самостійного пошуку знань, формувати вміння аналізувати текст, редагувати висловлювання відповідно до мовленнєвих норм.

Доцільність використання: на етапі закріплення практичних умінь і навичок. Оповідку представляє викладач, студенти аналізують проблемну ситуацію, пропонують способи її вирішення.

Що зайве?

– Бабусю, я такий голодний! І мені потрібна твоя допомога: дуже багато домашніх завдань! – гукнув Дмитрик ще з порогу.

– То спершу їсти чи уроки робити? – бабуся пригорнула розпашілого онука.

– І те, й інше! – Дмитро вже вмощувався за накритим обіднім столом, витираючи вимиті руки.

– Ну, що там у тебе? – бабуся розкладала на столі збоку зошити й книжки.

– Найбільше з біології: треба розповісти про флору й фауну водної акваторії якоїсь водойми. Це ж на пів дня роботи! Далі ще географія: підготувати доповідь про Австралію, її природні умови, місцевих аборигенів... Тоді з історії – знайти матеріали про героїчні подвиги патріотів Батьківщини і всяке таке. Ще й з літератури загадали вивчити й заспівати якусь пісню з народного фольклору. Та й на репетицію сьогодні треба раніше прийти: у нас же скоро перша прем'єра, я тобі розповідав. Будемо показувати номер з пантомімою – це коли самі лише рухи тіла й міміка обличчя...

– Міміка обличчя? – бабуся здивовано глянула на Дмитрика з-під окулярів.

– Уяви, бабусю, без слів, тільки рухи й міміка обличчя!

– А як у тебе справи з українською мовою, онучку? Є проблеми?

– Та ні, жодних проблем! Я ж тобі про неї нічого не казав.

– Ти не казав, зате вона про тебе багато чого сказала, – бабуся кинула лукавий погляд на збентеженого онука. – Принаймні *сім* невеличких *проблем* з мовленням, цілком *зайвих*, ти маєш.

Завдання твесту такі:

1. Знайдіть в оповіданні сім лексичних помилок – *плеоназмів*.
2. Відредагуйте текст, усунувши ці стилістичні недоречності.
3. Поясніть причину появи таких помилкових виразів, з'ясувавши за допомогою словників значення іншомовних лексем.

Довідка:

Плеоназм (від грецького πλεονασμός – “надмірність, перебільшення”) – вираз, у якому поєднано близькі за значенням слова, одне з яких у цьому словосполученні **зайве** (напр. *вільна вакансія, емоційні почуття, уперше познайомитися, початкові ази, перспектива на майбутнє, головний лейтмотив, мій автопортрет, вперше дебютувати*). Плеоназми засмічують мовлення, їх називають ще **прихованою тавтологією**.

Відповідь. Лексичні помилки (плеоназми) в тексті: *водна акваторія, місцеві аборигени, героїчні подвиги, патріоти Батьківщини, народний фольклор, перша прем'єра, міміка обличчя*.

II. Тема «Лексика української мови за стилістичним використанням. Соціальні діалекти. Молодіжний сленг».

Мета використання: зацікавити темою, мотивувати до самостійної пошукової діяльності, закріпити практичні вміння аналізувати й редагувати висловлювання.

Доцільність використання: на початку вивчення теми. Оповідку представляє викладач, студенти аналізують проблемну ситуацію, пропонують способи її вирішення.

Сленг – як кохання, або З української на українську

...Спекотний червневий день. Галасливі горобці, як завжди, порпаються в пилу біля дитячого майданчика. Балакучі бабусі, як завжди, сидять на лавочці біля під'їзду і, наче завзяті репортери, відслідковують найменший рух усього, що рухається, і найтонший писк усього, що звучить. З відчиненого вікна квартири на першому поверсі долинає до їхніх вух такий діалог:

– *Ти чого це двинув стрілу? То на вухах висів, а тепер з базару з'їжджаєш? Не прикидайся шлангом!*

– *Не гони біса! Що я тобі – дід панас чи андерсен? Чи берега не бачу? Просто не врубився, що шнурки вже в склянці. Почали батон кришити, що в хаті бардак. Тож стріляємося пізніше. А ствол я сто пудів віддам.*

– *Дивись, якщо приробиш ноги, не дивуйся, що табло відрихтують. А ще пошаркай там клішнями, чи скоро степуха, бо в мене вже припар мізків...*

– Ой, бідні діти! – співчутливо каже бабця Тося. – Батьки, видно, знову на базар подалися раків торгувати, а він ото голодний сидить – крихти од батона доїдає.

– Еге, бідні дітки, аякже! – уїдливо цідить бабця Слава. – Мабуть, після вчорашнього ледве очі продер. А я собі думаю, що то вночі гупало? Це ж вони, поганці, на стрілу од будівельного крана залізли й стріляли звідти всю ніч по табло, що ото на зупинці висить, спати не давали!

– Ну що ви таке кажете! – підхоплює розмову бабуся Зиновія. – Хлопчик допізна Андерсена читав, не виспався, а тепер, мабуть, на екзамен збирається, шнурки он буде прасувати, вже їх в склянці замочив.

Горобці в пилюці замовкли й зачудовано повідкривали дзьобики...

* * *

Завдання твесту: «Сленг, як і кохання, існує не "для чого", а "чому", чи, швидше, "незважаючи ні на що", – зазначає з гумором український мовознавець, професор Юрій Мосенкіс. – Наявність його як важливого компоненту мовлення – одна з умов зміцнення статусу мови як такої: за відсутності сленгу (йдеться передусім про молодіжний) не можна говорити про функціонування мови в усіх сферах». Тож не обурюймося, а спробуймо подивитися на наведений вище діалог як на об'єкт лінгвістичного дослідження й *перекласти* колоритні молодіжні ідіоми й жаргонізми на звичну людську мову, щоб наші бабусі не хвилювалися.

Відповідь:

"Переклад" виглядатиме приблизно так:

– *Ти чого це не прийшов на зустріч? То набридав, а тепер відмовляєшся? Не вдавай із себе наївного дурника!*

– *Не кажи дурниць! Що я тобі – брехун чи фантазер? Хіба я не розумію? Просто не одразу збагнув, що батьки вже вдома. Почали дорікати, що в хаті безлад. Тож зустрінемося пізніше. А сотню я обов'язково віддам.*

– *Дивись, якщо привласниш, не дивуйся, що одержиш ляпаса. А ще дізнайся, чи скоро стипендія, бо в мене вже безвихідна ситуація.*

Живе українське мовлення – справді надзвичайно розмаїте! Але, як казав славетний філософ Григорій Сковорода, в усьому треба знати час, місце і міру. Тож граймося, але не заграваймося. Пам'ятаймо, що сленг аж ніяк не пов'язується з поняттям *норма*.

III. Тема «Лексичні норми сучасної української мови. Міжмовні омоніми. Пароніми».

Мета використання: зацікавити темою, мотивувати до самостійної пошукової діяльності, закріпити практичні вміння, формувати належний рівень володіння мовними нормами.

Доцільність використання: на етапі закріплення практичних умінь і навичок. Оповідку представляє викладач, студенти аналізують проблемну ситуацію, пропонують способи її вирішення.

Обережно – двійники,

або 3 такими друзями і вороги не потрібні

В учительській було тихо й темно. Хвилинна стрілка настінного годинника завмерла за мить до півночі, і всередині механізму щось клацнуло.

– О-хо-хо! – з полиці, де скотчем було приклеєно напис «Українська мова», почулося здавлене зітхання: – Як я втомився... Увесь тиждень трудився, не покладаючи ні ручки, ні олівця, засукавши поля, не розгинаючи рядків... Так на лихо ще й всю *неділю* працювати! Я не витримаю невігластва цих неуків!

– Як я вас розумію, пане Зошите! – Словниковий Том обурено зашелестів усіма своїми дев'ятьмастами сторінками. – Мене, джерело інформації, скарбницю знань, вони вважають нахабою та *грубіяном*! Ще й хихочуть, нерозумні!

– Та що там ваші робочі неділі! – яскравий Журнал, забутий кимось на столі, війнув строкатим рекламним оголошенням. – Ви тільки послухайте: «Придбайте цей крем – і ваші ніжки надовго стануть *гладкими*!». І вони вважають, що після такої пропозиції цей крем хтось купить!

– Ну, не куплять ваш крем, то й що? Сім літ мак не родив, а голоду не було, – рясні сльози котилися по блискучій обкладинці Фразеологічного Словника. – Тут така трагедія: молода, здорова, сповнена сил і планів дівчина – *пішла за водою*! Ще й з відрами! А її всього лишень до криниці мати послала! От горе!

– Співчуваю! Але ви й уявити не можете, в яку халепу втрапив я! – Медичний Довідник роздратовано шелеснув сторінками. – Ось почитайте: «Комфортабельні палати для породіль на двох і трьох *чоловік*». І це в пологовому відділенні! У нас що, репродуктивна медицина сягнула так далеко, що вже й сильна стать спроможна народжувати?! Аж страшно подумати!

Стосик зошитів на полиці співчутливо захитав обкладинками, і звідти почувся чи то приглушений стогін, чи плач, чи здавлений сміх:

– У них саяво *луни* відбивається в морських хвилях. Мабуть, сплутали місяць з ехолотом!

– А помилки в них *зустрічаються* в тексті, наче вони закохані на побаченні в парку!

– Ви послухайте, що вони пишуть: «Максим *відносився* до Ірини з симпатією». Теж мені Ікс та Ігрек знайшлися! Прямо пропорційні *відношення*!

– У них в архіві лежить *особиста справа*. І як тільки вони її в папку запхнули?

– І вони постійно *рахують*: щось своє висловив – і *рахує*, щось нове сказав – знов *рахує*! Якби ж то хоч гроші, а то ж невідомо що все *рахують*, *рахують*...

– І постійно їм щось ввижається. Чи то сплять, чи то марять: «*Являється... Являється...*» Аж моторошно!

– Нам би ваші проблеми, колеги! – з полиці з написом «English» збуджено зашелестіли сторінками зошити й посібники. – Лише послухайте, що ці горе-учні у своїх перекладах понаписували... (далі в оповідці наводяться численні кумедні приклади сплутування англо-українських міжмовних омонімів).

Тепер уже з усіх кутків учительської чулися схвильовані вигуки:

– Навчаєш їх, навчаєш у поті чола, тобто, пардон, титульної сторінки...
– Підручник обурено ляснув палітуркою об стіл.

– Так, так! Повторюєш, закріплюєш, уміння й навички розвиваєш... – ображено рипнув сріпками Збірник Вправ.

– Компетентності формуєш, а вони ... – Довідник гірко заломив кутики пошарпаних сторінок й безсило прихилився до Практикума.

– Тихо, шановні! Годі мірятися лихом! Наші нарікання справедливі, але що з того? Треба дивитися в корінь! – грізний голос Академічної Монографії ледве перекривав обурений гомін. – Хто винуватець наших бід?

– Думаю, це все наробили якісь підлі вороги! – Словник Паронімів войовничо підняв гострий кут обкладинки.

– А може, не вороги, а *зрадливі й підступні друзі*? – несміливо прозвучав голос Словника Міжмовних Омонімів.

Уся галаслива компанія вражено замовкла.

У годиннику на стіні знову щось клацнуло, й у повній тиші пролунало дванадцять важких ударів...

Завдання твесту:

1. Спершу з'ясуймо, які саме слова та вирази спричинили всі ці непорозуміння в учительській і так збентежили її нічних мешканців.

2. Що таке *міжмовні омоніми*?

3. Які слова називають *паронімами*?

4. Про яких підступних і *зрадливих друзів* йшлося? Чому їх так називають?

Підказка: зверніть особливу увагу на виділені курсивом слова. Саме вони допоможуть розібратися в усій цій плутанині з міжмовними омонімами й паронімами. Наснаги в пошуках!

Відповідь:

Свою підступну роль у цій плутанині зіграли *міжмовні омоніми*, тобто слова, які звучать і пишуться в різних мовах однаково (чи майже однаково), але мають відмінне значення. Замість того, щоб допомагати при перекладі, вони натомість спричиняють помилки. Саме через це міжмовні омоніми називають «зрадливими друзями» перекладача.

Небезпека таких помилок особливо реальна, коли омоніми близькоспоріднених мов, зокрема російської та української, сплутуються в нашому мовленні білінгвів (людей, що використовують у спілкуванні дві мови), якщо ми не завдаємо собі клопоту заглянути до словників чи довідників, а покладаємося лише на власний досвід. Наприклад: рос. *уродливый* (некрасивий) – укр. *уродливий* (красивий); рос. *рожа* (морда, пика) – укр. *рожа* (мальва, троянда); рос. *пыльный* (прикметник до *пыль*) – укр. *пилний* (уважний, негайний, настійний, ретельний); рос. *неделя* (тиждень) – укр. *неділя* (сьомий день тижня); рос. *луна* (місяць) – укр. *луна* (відбиття звуку, відлуння), рос. *остАточный* (невикористаний) – укр. омограф *остатОчний* (кінцевий, вирішальний), рос. *лишиться* (загубити, втратити когось, щось) – укр. *лишитися* (продовжувати бути десь, не зникати, не переставати бути кимось) та ін.

Особливі труднощі створюють багатозначні російські та українські міжмовні відповідники, семантика яких збігається лише частково. Отож, ніжки мають бути *гладенькі*, а не *гладкі* (товсті); *грубий* у сполученні зі словами *том*, *часопис* – не *нахабний*, а *великий за обсягом*; *являтися* – ставати явним, *являтися* ж може привид або кохана в сні, а як діслово-зв'язка воно не вживається (це калька з російської мови); фразеологічний вираз *піти за водою* означає *потонути*, а не *принести води*, як в російській мові; помилки *трапляються*, а не *зустрічаються*; я *вважаю* (думаю), а не я *рахую*; *особовою* є справа, посвідчення, склад, рахунок, а *особистим* може бути погляд, річ тощо.

Окремо слід сказати про слова *відношення*, *відноситися*. Серед лексичних помилок вони міцно тримають сумну першість. Де лишень не «вилазять вуха» тих *відношень*: і *відношення* між державами (замість правильного пароніма *відносини*), і *відношення* між людьми (замість потрібних *стосунки*, *взаємини*), і *відношення* до когось, чогось (замість *ставлення* або *належність*). Отже, правильно: не *відноситися* до якоїсь групи, а *належати*; не *відноситися* з повагою, а *ставитися*; не *відноситися* до певного періоду, а *припадати* на певний період; не *відноситися* до якоїсь справи, а *мати дотичність* тощо. Слово *відношення* – нуковий термін, який вживається в логіці, філософії, математиці, граматиці: *відношення між*

предметами, явищами, величинами, між членами речення, відношення мислення до буття; відноситися прямо пропорційно тощо.

IV. Тема «Лексичні норми сучасної української мови. Виразність мовлення. Тропи. Перифрази».

Мета використання: зацікавити темою, мотивувати до самостійної пошукової діяльності, збагачувати мовлення образними засобами, розвивати творчі здібності.

Доцільність використання: на етапі закріплення практичних умінь і навичок. Початок і канву історії представляє викладач, студенти продовжують оповідь, пропонуючи свої варіанти розгортання сюжету – від зав'язки до кульмінації й розв'язки, вводячи головних героїв; аналізують лексичний матеріал, роблять самостійні висновки про особливості використання перифразів у різних стилях мовлення. Доречно використати мультимедійні засоби (презентацію).

Мандрівка не для слабків

У читальному залі бібліотеки, майже завжди напівпорожньому, сьогодні ніде було яблуку впасти. Усі місця за столами були зайняті, відвідувачі сиділи навіть у проходах між рядами. Деякі дівчата повмощувалися по двоє на стільці, обхопивши одна одну за талію, щоб не впасти. А все через оте оголошення! Воно з'явилося на дверях позавчора:

«Усіх охочих запрошуємо до участі у віртуальній кругосвітній подорожі, яка відбудеться в читальному залі бібліотеки у вівторок о 15:00. Переможець цього онлайн-змагання матиме можливість здійснити мандрівку в реальному часі за тим же маршрутом. Фінансове забезпечення круїзу гарантовано»...

Завдання:

1. Опрацюйте навчальну інформацію за темою «Перифрази».

Довідка: Синонімами до слів загальнонародної мови є *перифрази*, які активно функціонують у публіцистичному, художньому, конфесійному стилях. Це стилістичний прийом, що полягає в непрямому, описовому позначенні предметів дійсності (переважно емоційно-експресивного характеру) на підставі якоїсь ознаки, яка завжди містить у собі оцінку, сприяє яскравості, виразності зображення. Наприклад: *чорне золото* – нафта, *блакитне паливо* – природний газ, *зелений змій* – алкоголь, *білий метал* – срібло, *брати наші менші* – тварини, *нащадок Гіппократа* – лікар, *кістлява з косою* – смерть, *“серце” України* – Київ, *корабель пустелі* – верблюд.

2. Продовжіть історію, ввівши в неї головного героя, склавши умови конкурсу для учасників (наприклад, не користуватися гаджетами, намалювати

маршрут подорожі на контурній карті, здати свої відповіді організаторам одразу після закінчення квесту тощо), запропонувавши свій розвиток сюжету.

3. Визначте, які географічні назви “сховалися” за наведеними далі перифразами.

4. Використайте їх у сюжеті для віртуального конкурсу замість топонімів. Можете дібрати ще кілька загальновідомих перифразів-топонімів, щоб подорож була справді кругосвітньою. Створіть мультимедійну презентацію квесту.

- *Вічне місто*
- *Місто Лева*
- *Туманний Альбіон*
- *Білий континент*
- *Столиця вальсу*
- *Чобіток Європи*
- *Законодавець моди*
- *Колиска трьох релігій*
- *Країна тисячі озер*
- *Колиска слов'янської писемності*
- *Країна кленового листка*
- *Країна червоного металу*
- *Столиця сиру*
- *Батьківщина кави*
- *Батьківщина арахісу*
- *Край понад Ворсклою*
- *Лесин край*
- *Смерековий край*
- *Тарасова земля*

Довідка-підказка (перелік подано відповідно до послідовності перифразів у списку): *Рим, Львів, Англія, Антарктида, Відень, Італія, Париж (або Мілан), Єрусалим, Фінляндія, Болгарія, Канада, Замбія, Алкмар (містечко поблизу Амстердама у Нідерландах), Ефіопія, Бразилія, Полтавщина, Волинь, Карпати, Черкащина (Моринці).*

V. Тема «Способи словотворення. Лексико-семантичний спосіб словотворення. Український антропонімікон».

Мета використання: зацікавити темою, збудити інтерес до походження українських прізвищ, мотивувати до самостійної пошукової діяльності в царині лексикології, закріпити практичні вміння й навички.

Доцільність використання: на початку вивчення лексичної теми або на етапі закріплення теми про способи словотворення. Оповідку представляє викладач, студенти аналізують проблемну ситуацію, пропонують способи її вирішення.

Майстри всіх країн, єднайтеся!

...Було це років кількасот тому. У славному на весь світ Місті Ремесел зібралися майстри з різних країв. Прибули туди поважні месьє *Лефевр*, *Форже*, *Ферран*, *Меньє*, *Потьє* й *Тайєр* з французьких земель, містер *Сміт*, містер *Тейлор*, містер *Міллер* і містер *Поттер* з Туманного Альбіону, палкі іспанці *Альфареро*, *Састре*, *Герреро* та їхній далекий родич *Феррейра* з Бразилії, завзяті угорці *Сабо*, *Ковач*, *Фазекаш* і *Мольнар*. Приїхали розважливі німці *Шнайдер*, *Шмідт*, *Топфер* і *Мюллер*, хвацькі українці *Гончар*, *Гончаренко* й *Гончарук*, *Мельник*, *Мірошник* і *Мірошниченко*, поважний майстер *Коваль* зі своїми родичами *Коваленком*, *Ковальчуком* і *Ковалишиним*, а також *Кравець*, *Кравчук* і *Кравченко*, гонористі поляки *Ковальський* і *Млинарчик*, *Гончаров*, *Портнов*, *Кузнецов* і *Мельников* з Росії, *Мчедлідзе* – з Грузії, *Дарбінян* і *Дердзакян* з Вірменії, *Таххан*, *Хаддад*, *Хазаф* і *Хаяд* – з Аравії, *Демерджі* – з Туреччини, *Чан* – з Китаю і навіть неперевершені майстри *Кадзія*, *Тера*, *Токо*, *Міра* – з далекої Японії!

З діда-прадіда вони навчалися кожен своєму ремеслу, опановуючи секрети вправності, що передавалися в їхніх родах з покоління в покоління. Щороку збиралися вони в Місті Ремесел, щоб поділитися досвідом, таємницями фаху, похвалитися синами й онуками, які переймають уміння батьків та дідів... І от одного разу хтось із них мовив:

– Друзі, кожен з нас – майстер своєї справи, ми знані на весь світ, але й досі немає в жодного з нас родового герба, на якому б усі бачили символи того, що принесло славу нашим ремеслам, – оті прекрасні знаряддя, що зробили нашу працю натхненною, а нас – справжніми Майстрами. А чи не замовити в знаного митця Магістра Арта герби для кожного з наших цехів?

Сказано – зроблено! І ось за якийсь час Магістр покликав усіх майстрів до себе, щоб продемонструвати виконане замовлення. На стіні у великій залі, запнуті білим полотном, висіли герби. І було їх не десять, і не двадцять, і навіть не тридцять... Їх було всього **чотири**!

– Але ж, вельмишановний Арте, – трохи розгублено промовив старійшина роду месьє Лефевр, – ми просили вас виготовити герби для

кожного з майстрів. І нас тут – гляньте лишень – аж п’ятдесят чотири ремісники! А гербів ми бачимо лише чотири. Чотири!

– Не поспішайте, високоповажний месє Лефевр, – спокійно відказав Магістр. – Адже я теж Майстер і знаюся на своєму ремеслі. Спершу подивіться на роботу, оцініть її, а тоді вже робіть висновки...

Він глянув лукавим оком на збентежених присутніх, підійшов до стіни й відсунув полотно...

...Історія мовчить про те, що було далі. Чи сподобалася робота Магістра Арта замовникам, чи ні – невідомо. Але достеменно відомо, що відтоді всі ремісники світу замовляли собі цехові герби лише в нього!

А тепер, друзі, з казкової давнини повернімося в сьогодення й спробуємо відповісти на питання твесту:

1. Чому цехових гербів було лише *чотири*, хоча майстрів до Міста ремесел з’їхалося значно більше?

2. Зображення яких *предметів-символів* з тих, що перераховані далі, були на гербах майстрів, а яких малюнків там не було. Поясніть свій вибір.

Голка з ниткою; сокира й пила; шило й чобіт; молот і ковадло; ткацький верстат; дерев’яний круг і глиняний кухоль; лантух з борошном і жорна; діжка й обруч; колесо й віз.

3. Назвіть чотири цехи ремісників і – головне! – *прізвища* всіх майстрів кожного цеху з різних країв.

4. Яким саме *одним словотвірним способом* у різних мовах утворилися ці прізвища? Натхнення в пошуках!

Відповідь: Як ви вже здогадалися, друзі, наш квест-текст хоч і фантастичний, проте цілком вірогідний. Адже всі згадані в ньому прізвища справжні й зустрічаються в антропоніміконах різних мов, до того ж вони досить популярні в кожного народу. А пояснюється це тим, що утворено всі ці власні найменування людей від загальних понять – назв професій (такий спосіб творення називається *лексико-семантичний*). Ставши прізвищем, слово могло переходити до нащадків або в незмінній формі (*Коваль*), або з тими чи іншими патронімічними суфіксами (*Коваленко, Ковальчук, Ковалишин* тощо), зберігаючи пам’ять про невідомого предка-ковалю. Прізвища, утворені від назв професій, часто ставали спадковими, родовими іменами ще й через те, що сама професія, як правило, переходила з покоління в покоління.

Отже, всі майстри, що з’їхалися до Міста Ремесел, належали до чотирьох цехів – *ковальського, гончарського, кравецького й млинарського,*

тож і на гербах цих ремісників було зображено відповідно чотири групи символів:

*молот і ковадло;
дерев'яний гончарний круг і глиняний кухоль;
голку з ниткою;
лантух з борошном і жорна.*

І найцікавіше – прізвища-тезки в різних мовах:

- укр. **Коваль**, Коваленко, Ковальчук, Ковалишин;
польс. Ковальський;
рос. Кузнецов;
англ. Сміт;
нім. Шмідт;
ісп. Герреро;
порт. Феррейра;
франц. Лефевр, Форже, Ферран;
угор. Ковач;
вірм. Дарбінян;
груз. Мchedлідзе;
араб. Хаддад;
турецьк. Демерджі;
китайс. Чан;
япон. Кадзія;
- укр. **Гончар**, Гончаренко, Гончарук;
рос. Гончаров;
англ. Поттер;
нім. Топфер;
франц. Потье;
ісп. Альфареро;
угор. Фазекаш;
араб. Хазаф;
япон. Токо;
- укр. **Кравець**, Кравчук, Кравченко;
рос. Портнов;
англ. Тейлор;
нім. Шнайдер;
франц. Тайєр;
ісп. Састре;
вірм. Дердзакян;

угор. *Сабо*;

араб. *Хаят*;

япон. *Тера*;

• укр. *Мельник, Мірошник, Мірошниченко*;

рос. *Мельников*;

польс. *Млинарчик*;

англ. *Міллер*;

нім. *Мюллер*;

франц. *Меньє*;

угор. *Мольнар*;

араб. *Таххан*;

япон. *Міра*.

Тепер, друзі, почувши прізвище відомого письменника, спортсмена, політика чи улюбленого літературного персонажа, ви знатимете, ким були його майстровиті пращури.

VI. Тема «Лексичні, граматичні, стилістичні норми сучасної української мови».

Мета використання: зацікавити темою, мотивувати до самостійної навчальної діяльності, формувати вміння аналізувати текст, виправляти лексичні, граматичні, стилістичні помилки, закріплювати практичні навички.

Доцільність використання: на етапі закріплення теми. Оповідку представляє викладач, студенти аналізують проблемну ситуацію, пропонують способи її вирішення.

За що двійка, або Твоє моє не розумій

– Так не чесно! – у голосі Дмитра звучала не лише розгубленість, а й щира образа. – Я написав твір, як і задавали, а вона поставила двійку!

– Ну, два бали – це теж оцінка, – бабуся спробувала втішити обуреного онука. – Мабуть, понароблював помилок?

– У тому й річ, що жодної орфографічної й пунктуаційної помилки тут немає! – Дмитрик простягнув бабусі зошит, де було написано ось такий текст:

Моє дитинство

З самого раннього мого дитинства мої батьки привили мені любов до читання. Особливо я люблю книжки про всякі пригоди і дивитися фільми про це. Ні один з моїх родичів не має відношення до літератури, а от я маю заповітну мрію написати роман про наш теперішній час. Вже зараз я приймаю участь в усіляких літературних конкурсах і колись точно виграю! Впевнений, якимось станеться чудо: в якомусь там далекому майбутньому часі на моє день народження придуть теперішні й минулі письменники та

поети, сядуть за великий квадратний стіл (десь метрів 3 на 2) й питають, чи ти добився успіху, чи збулися твої бажання, вірно? А я з гордовитістю відповім, що заповітніша моя мрія збулася!

Бабуся згорнула зошит і простягла його Дмитрові:

– Знаєш, онучку, мені здається, твоя вчителька й так поставила за цей так званий твір удвічі вищу оцінку, ніж він того заслуговує. Нумо розбиратися...

Завдання твесту:

1. Спробуйте пояснити Дмитрику, чому його твір не заслуговує на високу оцінку, хоч у ньому немає жодної орфографічної й пунктуаційної помилки.

2. Відредагуйте текст, виправивши лексичні та граматичні помилки, усунувши стилістичні невірності, логічні недоречності.

3. Поміркуйте, чи вдалою є назва твору (назва має точно відображати тему або головну думку тексту). Запропонуйте свій варіант заголовка.

У цій публікації ми зробили спробу висвітлити лише незначну частину тих прийомів і способів застосування техніки сторителінгу на заняттях з дисциплін україномовного циклу, які автор використовує у своїй практичній діяльності для розвитку пізнавальних інтересів, інтелектуальних умінь, творчого потенціалу студентів. Сподіваємося, що наш досвід використання навчальних оповідок надихне викладачів на самостійні пошуки, допоможе вирішувати складні методичні завдання без педагогічного тиску, надмірної повчальності, враховуючи вікові й світоглядні особливості сучасної молоді.

Більше оповідань-квестів див. у виданні: *Остапченко О. Українська мова в грі: проблемні завдання, конкурси, змагання, цікаві факти, тести, квести. Навч. посіб. /О. Остапченко. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. – 224 с.*